Turistička ponuda Splitsko-dalmatinske županije

Kačić - Miošić, Dora

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:473451

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Image not found or type unknown

Repository / Repozitorij:

Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula

zir.nsk.hr

Image not found or type unknown

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Odjel za interdisciplinarne, kulturološke i talijanske studije

DORA KAČIĆ-MIOŠIĆ

TURISTIČKA PONUDA SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE

Završni rad

Pula, 2019. godine

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Odjel za interdisciplinarne, kulturološke i talijanske studije

DORA KAČIĆ-MIOŠIĆ

TURISTIČKA PONUDA SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE

Završni rad

JMB: 03030645619, redovita studentica

Studijski smjer: Kultura i turizam

Predmet: Selektivni oblici turizma

Znanstveno područje: društvene znanosti

Znanstveno polje: ekonomija

Znanstvena grana: trgovina i turizam

Mentor: doc. dr. sc. Aljoša Vitasović

Pula, 2019. godine

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani *Dora Kačić-Miošić*, kandidat za prvostupnika *Kulture i turizma* ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

_____

U Puli, 2019. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, *Dora Kačić-Miošić* dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom *Turistička ponuda Splitsko-dalmatinske županije* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

_____

Sadržaj

1.Uvod.....1

1.1.Predmet istraživanja.....1

1.2.Cilj istraživanja.....1

1.3.Metode istraživanja.....1

1.4.Struktura rada.....2

2.Kulturni turizam Splitsko-dalmatinske županije.....3

2.1.Strategija kulturnog turizma.....3

2.2.Kulturni sadržaji i lokaliteti.....5

3.Nautički turizam Splitsko-dalmatinske županije.....8

3.1.Analiza postojećih luka nautičkog turizma na području Splitsko-dalmatinske županije.....8

3.2.Prednost Splitsko-dalmatinske županije za razvoj nautičkog turizma.....10

4.Seoski turizam Splitsko-dalmatinske županije.....12

4.1. Opći pregled stanja seoskog turizma.....12

4.2.Eko-etno sela u Dalmatinskoj zagori.....13

5.Kongresni turizam Splitsko-dalmatinske županije.....17

5.1.Opći podaci o kongresnom turizmu.....17

5.2.Najpoznatiji kongresni kapaciteti.....18

6.Avanturistički turizam Splitsko-dalmatinske županije.....20

6.1. Osnovni podaci o avanturističkom turizmu.....20

6.2.Prirodni preduvjeti i resursi pogodni za razvoj avanturističkog turizma u Splitsko-dalmatinskoj županiji.....21

6.3.Nositelji razvoja avanturističkog turizma.....24

7.Zaključak.....26

Popis literature.....27

Popis tablica.....28

Popis slika.....28

Sažetak.....29

Summary.....30

1. Uvod

Razvoj turističke ponude Splitsko-dalmatinske županije omogućava napredak ne samo na svom području nego i na području cijele Hrvatske kroz dodatni razvoj, omogučivši na taj način i njihovu turističku valorizaciju. Splitsko-dalmatinska županija obuhvaća 39 općina i 16 gradova koji okupljaju 367 naselja te je najveća županija u Hrvatskoj što se tiče površine. Turistička ponuda ove županije zasniva se na prirodnim bogatstvima poput mora, plaža, Biokova i ostalih ljepota. Kroz ovaj rad prikazana je turistička ponuda Splitsko-dalmatinske županije kroz podjelu na neke od selektivnih oblika turizma radi lakšeg snalaženja i obuhvaćanja istih.

1.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja ovog završnog rada je prikazati turističku ponudu Splitsko-dalmatinske županije i njihovih središta te preciznije prikazati ovu županiju kroz vrste turizma koje prevladavaju u istoj.

1.2. Cilj istraživanja

Cilj rada je dati uvid u glavne teorijske odrednice turističke ponude i njenu ulogu u razvoju Hrvatske te analizirati predmet istraživanja na primjeru Splitsko-dalmatinske županije kako bi se uočio značaj turističke ponude prilikom razvoja ostalih područja u Hrvatskoj.

1.3. Metode istraživanja

Završni rad se temelji na literaturi koja obuhvaća znanstvene i stručne članke, internetske izvore i knjige vezane uz predmet istraživanja te na znanstvenim metodama korištenim pri pisanju rada.

U radu su korištene metode analize i sinteze, induktivna i deduktivna metoda te metode komparacije, deskripcije i kompilacije.

1.4. Struktura rada

Rad je podijeljen na pet poglavlja.

Početak rada, prvo poglavlje, razrađuje ponudu Splitsko-dalmatinske županije kroz kulturni turizam. Obuhvaća se strategija razvoja kulturnog turizma te se opisuju lokaliteti i sadržaji ovakve vrste turizma

Sljedeće poglavlje se odnosi na nautički turizam Splitsko-dalmatinske županije. U ovom poglavlju opisana je ponuda bazirana na nautičkom turizmu te obuhvaća analizu postojećih luka nautičkog turizma na području Splitsko-dalmatinske županije i neke od prednosti razvoja iste.

Treće poglavlje obuhvaća ponudu ove županije kroz seoski turizam te prikazuje opći pregled stanja istog. U nastavku se navode eko-etno sela koja su vrlo važna za ovakvu vrstu turizma.

U četvrtom poglavlju razrađena je turistička ponuda kroz turizam koji se odnosi na kongresna događanja. U prvom potpoglavlju obuhvaćeni su i navedeni opći podaci kongresnog turizma, dok su u drugom navedeni lokaliteti i sadržaji značajni za ovu vrstu turizma.

U zadnjem poglavlju ovog rada obrađena je turistička ponuda kroz avanturistički turizam Splitsko-dalmatinske županije. Navedeni su prirodni preduvjeti i resursi te su nabrojane agencije koje se bave ovakvom vrstom turizma.

Na samo kraju zaključkom se dokazuje ili pobija postavljena hipoteza kojom je cijeli rad vođen te objašnjenje donesenog zaključka.

2. Kulturni turizam Splitsko-dalmatinske županije

U prvom dijelu ovog poglavlja opisan je kulturni turizam kroz strategiju razvoja istog, a u nastavku se nabrajaju i pobliže opisuju navedeni lokaliteti i sadržaji kulturnog turizma.

2.1. Strategija kulturnog turizma

Turistička zajednica Splitsko-dalmatinske županije prepoznala je razvoj kulturnog turizma kao jedan od prioriteta u strategiji diverzifikacije turističke ponude kako bi se smanjila ovisnost o ljetnom odmorišnom turizmu te potaknula turistička aktivnost tijekom cijele godine. Tržište kulturnog turizma je veliko, (oko 37 posto svih međunarodnih putovanja pripisuje se putovanjima motiviranim djelomično ili potpuno težnjom za zadovoljavanjem kulturnih potreba) a aktivnosti povezane s kulturom sve su važnije posjetiteljima tijekom njihova boravka u destinacijama županije. Na strani ponude, s tri lokaliteta na Popisu svjetske baštine UNESCO-a, izuzetno vrijednom i bogatom arheološkom baštinom te koncentracijom zaštićenih kulturno-povijesnih cjelina, županija je idealno pozicionirana za razvoj kulturnog turizma.

Kulturni turizam ne treba biti shvaćen kao poseban oblik turizma, već treba biti integriran u ukupnu turističku ponudu županije kako bi se izgradio cjelovitiji i tržištu atraktivniji imidž srednje Dalmacije te tako kvalitetnije tržišno repozicioniralo županiju kao turističku destinaciju. Kulturni turizam treba biti shvaćen i kao dio ukupnih kulturnih i društvenih razvojnih procesa. Razvojem kulturnog turizma potiče se građanski ponos, skrb za materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu te se otvaraju poduzetničke mogućnosti institucijama i poduzetnicima u kulturi.[1]

Turistička zajednica Splitsko-dalmatinske županije pripremila je projektnu dokumentaciju i 2008. godine raspisala javni natječaj za izradu Strategije kulturnog turizma županije. Na temelju javnog natječaja ugovor je potpisan s Institutom za turizam u svibnju 2008. godine. Prema natječajnoj dokumentaciji, zadatak Strategije kulturnog turizma Splitsko-dalmatinske županije je da osigura planski okvir kojim će se:

[1] Institut za turizam (2009): Plan razvoja kulturnog turizma Splitsko-dalmatinske županije http://www.dalmacija.hr/Portals/0/PropertyAgent/558/Files/641/plan_razvoja_kulturnog_turizma_sdz_drugi_ dio_strategija.pdf

- potaknuti svijest stanovnika Splitsko-dalmatinske županije o postojanju velikog broja kulturnih subjekata u regiji
- potaknuti razumijevanje, vrednovanje i stvaranje partnerstva između kulturnih institucija i organizacija, subjekata turističkog poslovanja i svih neturističkih poslovnih sektora
- pokrenuti razvoj strategije kulturnog turizma, uključujući i razvoj vizualnog identiteta, upravljačkog mehanizma, turističkih proizvoda i programa u kulturi te njihovo marketinško oblikovanje[2]

Strategija polazi od vizije i misije definirane u konzultaciji s dionicima te od prostorne i programske koncepcije razvoja. Na temelju vizije i misije, te prostorne i programske koncepcije definirani su strateški ciljevi i aktivnosti koje je potrebno poduzeti u svrhu realizacije vizije.

Strateška vizija razvoja kulturnog turizma županije artikulirana je tako da odgovori na četiri ključna pitanja: a) što je svrha razvoja kulturnog turizma, b) koje vrijednosti naglasiti i ugraditi u razvojne napore; c) kako zamišljati budućnost u smislu pozicije na globalnom tržištu i u odnosu na konkurenciju te, d) kako se treba ponašati u poslovanju da bi došlo do željenog razvoja.

Misija sadrži ključne informacije o sektoru u odgovorima na pitanja:

a) prema kojim tržištima se cilja;

b) koje proizvode treba razviti i ponuditi;

c) koje su snage i sposobnosti županije;

d) što je jedinstveno na području županije, te

e) koja su dosadašnja postignuća županije.

Vizija se konkretnije sastoji od sljedećih odrednica:

- Do 2020. godine županija će biti međunarodno poznata ponajviše po nekoliko izabranih kulturno-turističkih atrakcija svjetskog ranga, namijenjenih širokoj paleti potencijalnih posjetitelja. Time će se osigurati

[2] Institut za turizam (2009): Plan razvoja kulturnog turizma Splitsko-dalmatinske županije http://www.dalmacija.hr/Portals/0/PropertyAgent/558/Files/641/plan_razvoja_kulturnog_turizma_sdz_drugi_ dio_strategija.pdf

dugoročno atraktivna tržišna pozicija, te disperzija posjetitelja na sekundarne i tercijarne kulturno-turističke atrakcije županije

- Splitsko-trogirski klaster bit će sinonim za moderno prezentiranu kulturnu baštinu i kulturna događanja svjetskog ranga, dok će se ostali prostor županije prezentirati ponajviše kroz proizvode kulture života i rada te s njima povezanim tematskim događanjima
- Razvoj kulturnog turizma županije temeljiti će se na učinkovitom gospodarenju ograničenim financijskim resursima, postupnom proširivanju palete za tržište spremnih proizvoda i sve boljoj suradnji kulturnog i turističkog sektora na svim razinama[3]

U ovaj projekt uložena su velika financijska sredstva (financijska sredstva raznih ministarstava RH i fondovi europske unije) i veliki napori pa je isti urodio plodom i pridonijeo relativnom razvoju kulturnog turizma Splitsko-dalmatinske županije. Međutim, na tom kao i ostalim područjima turizma Splitsko-dalmatinske županije se mora i dalje kontinuirano raditi da bi se ispunio puni potencijal i ostvarili zacrtani ciljevi.

2.2. Kulturni sadržaji i lokaliteti

Područje Splitsko-dalmatinske županije izuzetno je bogato arheološkim lokalitetima, od tragova života u prapovijesti, preko helenističkih i rimskih do ranokršćanskih nalazišta. Sa stajališta turističke privlačnosti značajniji su arheološki lokaliteti iz grčkog i rimskog razdoblja. U toj skupini se ističu Dioklecijanova palača i Salona (slojeviti lokaliteti s nalazima iz antičkog i ranokršćanskog perioda), te viška Issa kao i Pharos (Stari Grad) s Agerom, tek nedavno uvrštenim na popis svjetske baštine UNESCO-a. U dalmatinskom zaleđu ističe se rimski logor Tilurij pokraj Trilja.

Razvijene urbane strukture i sustav obrane zahtijevao je i dobru prometnu komunikaciju, pa prostor županije obiluje antičkim cestama, s važnim čvorištima u Saloni, te kod Klisa i Trilja. Osim u Saloni i Dioklecijanovoj palači, tragova ranog kršćanstva ima na cijelom području županije. U Dalmatinskoj zagori izdvaja se po

[3] Institut za turizam (2009): Plan razvoja kulturnog turizma Splitsko-dalmatinske županije http://www.dalmacija.hr/Portals/0/PropertyAgent/558/Files/641/plan_razvoja_kulturnog_turizma_sdz_drugi_ dio_strategija.pdf

svojoj monumentalnosti Crkva sv. Spasa (Vrlika), a na Braču lokalitet Lovrečina kod Postira. Stećke nalazimo u gotovo cijelom obalnom području i u Dalmatinskoj zagori. Muzej hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu prezentira ranokršćansku arheološku baštinu.[4]

Jedan od najvažnijih resursa županije su urbane povijesne cjeline karakteristične kamene arhitekture, zbijenih ulica i trgova, kojima dominiraju crkveni tornjevi i fortifikacijske građevine. Crkveni tornjevi i fortifikacijske građevine su najvrednija komponenta identiteta turističkih mjesta ove županije. S obzirom na to da je ovaj prostor oduvijek bio vrlo gusto naseljen i urbaniziran, danas postoji više od tridesetak zaštićenih urbanih ili urbano-ruralnih cjelina. Često prostorno organiziran na temelju helenističkog i rimskog urbanističkog plana (Split i Trogir), njihov kontinuirani razvoj kroz stoljeća ostavio je u baštinu sakralne i svjetovne spomenike kulture iz romanike, gotike, renesanse te, u nešto manjoj mjeri, baroka.

U srednjem vijeku nastaje Stari Grad na slojevima Pharosa (Hvar). U srednjem vijeku nastaju i manja naselja često branjena utvrdama i kaštelima: Sinj i Imotski u Dalmatinskoj zagori, Omiš i Makarska u priobalju, te Nerežišća, Supetar, Povlja, Vrboska i Jelsa na otocima. U doba renesanse intenzivno se gradi, te se postojeća naselja uglavnom proširuju (Split, Trogir). U Hvaru se formira novo središte naselja nasipavanjem prostora ispred katedrale, Sinj se širi duž prilazne prometnice, Makarska se formira oko zaljeva, a Omiš uz glavnu prometnicu.

U gotovo svim gradovima sagrađeno je mnogo novih javnih, privatnih i sakralnih objekata u sklopu postojeće urbane strukture. Sakralne građevine (crkve, samostani i kapelice) najbrojnije su u području Splitsko-dalmatinske županije. U bazi podataka evidentirano je više od 400 tih objekata, gotovo svih povijesnih stilova. Od građevina svjetskog formata izdvajaju se Katedrala sv. Duje u Splitu, trogirska Katedrala sv. Lovre, te hvarska Katedrala sv. Stjepana pape, Eko muzej Pustinja Blaca (samostan), a u zaleđu valja istaknuti i Crkvu Gospe Sinjske s Franjevačkim samostanom.[5]

[4] Institut za turizam (2009): Plan razvoja kulturnog turizma Splitsko-dalmatinske županije http://www.dalmacija.hr/Portals/0/PropertyAgent/558/Files/641/plan_razvoja_kulturnog_turizma_sdz_drugi_ dio_strategija.pdf
[5] Ibidem

U Splitsko-dalmatinskoj županiji postoji 60-ak muzeja, zbirki (sakralnih, zavičajnih, arheoloških, malakoloških, etnografskih, likovnih, bibliotečnih, arhivskih) i galerija, s najvećom koncentracijom u Splitu. Ti su muzeji potencijalno izuzetno vrijedan resurs za posjetitelje, jer u njima, bilo da su specijalizirani ili zavičajnoga karaktera, posjetitelji mogu steći uvid u povijesni, ekonomski, kulturni i umjetnički razvojni kontekst destinacija i područja koja posjećuju.

Posjetitelje sa specijaliziranim interesima privući će specijalizirane institucije (npr. Galerija Ivana Meštrovića), ili pojedini izlošci poput djela iz Tintorettove radionice u dominanskim samostanima Bola i Staroga Grada. Posjetitelje s općenitim interesom za kulturno-povijesnu baštinu zanimat će zavičajni muzeji i samostanske zbirke.[6]

[6] Institut za turizam (2009): Plan razvoja kulturnog turizma Splitsko-dalmatinske županije http://www.dalmacija.hr/Portals/0/PropertyAgent/558/Files/641/plan_razvoja_kulturnog_turizma_sdz_drugi_ dio_strategija.pdf

3. Nautički turizam Splitsko-dalmatinske županije

Ovo poglavlje je podijeljeno u dva dijela. U prvom dijelu predstavljena je analiza postojećih luka nautičkog turizma na području Splitsko-dalmatinske županije. U drugom dijelu navode se prednosti navedene vrste turizma.

3.1. Analiza postojećih luka nautičkog turizma na području Splitsko-dalmatinske županije

Kako bi se stvorila bolja predodžba o razvijenosti te brojnosti luka nautičkog turizma Splitsko-dalmatinske županije, daje se usporedni prikaz podataka za županiju u odnosu na Republiku Hrvatsku, po različitim kriterijima navedenima u tablicama koje slijede.[7]

Tablica 1. Površina akvatorija u RH i Splitsko-dalmatinskoj županiji

Godina	Površina akvatorija		Udio Sdž u %	Indeksi	
	RH	SDŽ		RH	SDŽ
2006.	4 274 010	225 133	5,3%	-	-
2007.	3 309 958	226 417	6,8%	77,4	100,6
2008.	3 387 879	226 077	6,7%	102,3	99,8
2009.	3 293 558	241 188	7,3%	97,2	106,7
2010.	3 313 110	237 852	7,2%	100,6	98,6
2011.	3 293 891	239 150	7,3%	99,4	100,5
2012.	3 266 746	255 278	7,3%	99,2	106,7

Izvor: Turistička zajednica Splitsko–dalmatinske županije, (2013): Akcijski plan razvitka nautičkog turizma Splitsko-dalmatinske županije

U tablici 1. prikazana je površina akvatorija te broj luka nautičkog turizma Splitsko-dalmatinske županije i Republike Hrvatske po godinama. Primjećuje se trend rasta u Splitsko-dalmatinskoj županiji te blagi pad u ostatku Hrvatske.

[7] Turistička zajednica Splitsko – dalmatinske županije, (2013), Akcijski plan razvitka nautičkog turizma Splitsko-dalmatinske županije

Tablica 2. Luke nautičkog turizma u RH i Splitsko-dalmatinskoj županiji

Godina	Luke nautičkog turizma, ukupno		Udio Sdž u %	Indeksi	
	RH	SDŽ		RH	SDŽ
2006.	95	11	11,6%	-	-
2007.	94	11	11,7%	99	100
2008.	97	11	11,3%	103,2	100
2009.	98	13	13,3%	101	118,2
2010.	98	13	13,3%	100	100
2011.	98	13	13,3%	100	100
2012.	98	13	13,3%	100	100

Izvor: Turistička zajednica Splitsko–dalmatinske županije, (2013): Akcijski plan razvitka nautičkog turizma Splitsko-dalmatinske županije

U tablici 2. prikazan je broj luka nautičkog turizma u SDŽ i RH. Iz nje se može zaključiti kako taj broj kontinuirano raste u RH tijekom godina s tim da je najveći porast vidljiv upravo 2008.godine. Trend rasta vidljiv je i u SDŽ, a najveći porast je bio 2009.godine.

Tablica 3. Broj vezova u RH i Splitsko-dalmatinskoj županiji

Godina	Luke nautičkog turizma, br. vezova		Udio Sdž u %	Indeksi	
	RH	SDŽ		RH	SDŽ
2006.	15 973	1 591	9,9%	-	-
2007.	15 834	1 581	9,9%	99,1	98,4
2008.	16 403	1 576	9,6%	103,6	103,6
2009.	16 848	1 789	10,6%	102,7	101,1
2010.	16 913	1 792	10,6%	100,4	101,1
2011.	17 059	1 913	11,2%	100,9	106,8
2012.	17 454	2 238	12,8%	102,3	117

Izvor: Turistička zajednica Splitsko–dalmatinske županije, (2013): Akcijski plan razvitka nautičkog turizma Splitsko-dalmatinske županije

U tablici 3. dat je prikaz broja vezova u lukama nautičkog turizma u SDŽ i RH po godinama. Vidljiv je trend rasta u SDŽ i RH, kao i to da SDŽ čini desetinu svih vezova u moru u RH.

Jedan od najvećih nedostataka nautičkog turizma u Hrvatskoj je nedovoljan broj vezova za nautičare. Potražnja je veća od ponude, uključujući potražnju za stalnim

vezom, ali i tranzitnim vezom u sezoni. Pri tomu je posebno istaknuta potražnja za vezovima za dulja i veća plovila, što je sukladno i svjetskim trendovima i trendovima u nautičkom turizmu zabilježenim na Mediteranu. Kada su nautički kapaciteti u pitanju, posebice kapaciteti u marinama, Splitsko-dalmatinska županija raspolaže sa ukupno 11 marina (prema podacima DZS za 2014. godinu). Lokacije spomenutih marina su sljedeće: Agana, Zirona, Trogir, Kaštela, Split, Maslinica, Podstrana (Lav), Milna, Vlaška, Vrboska, Palmižana.

Ukupan kapacitet za smještaj plovila u SDŽ je 2 134 vezova.Sukladno prostornim planovima obalnih županija, prostornih mogućnosti za izgradnju novih luka nautičkog turizma ima, ipak izgradnji novih kapaciteta treba pristupiti vrlo pažljivo,imajući u vidu prvenstveno zaštitu prirodnih resursa kao glavne prednosti hrvatskog nautičkog turizma. Prema postojećem Prostornom planu SDŽ, planirana je izgradnja ukupno 8 064 novih vezova, dok je Strategijom razvitka nautičkog turizma predložena izgradnja ukupno 1 750 novih vezova (1 250 u marinama i 500 u lučicama).

Novi kapaciteti u marinama i nove marine u Splitsko-dalmatinskoj županiji trebali bi se graditi isključivo u naseljenim mjestima, tamo gdje već postoji potrebna komunalna i prometna infrastruktura ili u područjima koja su već devastirana, pa bi izgradnja marina oplemenila devastirani prostor.

3.2. Prednost Splitsko-dalmatinske županije za razvoj nautičkog turizma

Splitsko-dalmatinska županija ima dugu pomorsku tradiciju i stoga ne čudi činjenica da upravo pomorski promet te lučko gospodarstvo predstavljaju pomorskog i gospodarskog razvitka cijele županije pa i Republike Hrvatske. Uslijed promijenjene geopolitičke situacije, rata procesa tranzicije, došlo je do znatne recesije ove značajne gospodarske grane. No, ponovno oživljavanje gospodarskih aktivnosti u spomenutoj grani rezultiralo je kontinuiranim porastom prometa brodova, putnika i tereta.

Srednja Dalmacija ima odgovarajuće uvjete za stvaranje konkurentskog proizvoda nautičkog turizma, posebno u splitskoj uvali i na okolnim otocima. Činjenica da je more čisto i nezagađeno, da su obalna područja i plaže veoma lijepi, s lukama i marinama, temeljni je element u sklopu kojega se proizvod mora dalje razvijati. Stoga

postoji nužna potreba za poboljšanjem opreme i usluga kako bi se zadovoljila razina očekivanja gostiju, postojećih i potencijalnih. U tom smislu, bit će kritično kreirati specijalizirane proizvode i usluge za nautičke klijente u lukama i marinama te širim lokacijama gdje se one nalaze, npr. smještajne i ugostiteljske usluge, sadržaje noćnog života, događanja i slično.

Postojeći nautički proizvod temelji se na razvoju manjeg broja luka i marina, iako Makarska rivijera nije bila uspješna u razvoju navedenog nautičkog proizvoda zbog različitih razloga. Splitska rivijera i otoci najadekvatniji su za razvoj i specijalizaciju nautičkog proizvoda za turističke svrhe. Međutim, područje također ima visoki potencijal diversifikacije postojećih proizvoda koji se nude klijentima, uključujući, na primjer, područje unutrašnjosti za izletništvo, posjete zanimljivim lokacijama i ostala iskustva.[8]

Najvredniji učinci pojave i razvoja nautičkog turizma dogodili su se na lokalnim razinama, odnosno na područjima pojedinih gradova i naselja, posebno onih otočnih. S obzirom da su otoci fizički, zbog svog zemljopisnog položaja, često i socijalno izolirani pa i tretirani kao «izolirane zajednice», jedan od najznačajnijih učinaka nautičkog turizma upravo se osjetio u pozitivnom smislu na otocima.

[8] Horwath Consulting Zagreb., (2007), Glavni plan razvoja turizma Splitsko-dalmatinske županije.

4. Seoski turizam Splitsko-dalmatinske županije

U ovom poglavlju bit će objašnjen sam pojam seoskog tj.ruralnog turizma te će se navesti i opisati eko-etno sela u Dalmatinskoj zagori.

4.1. Opći pregled stanja seoskog turizma Splitsko-dalmatinske županije

Posljednjih godina seoski turizam stječe sve veću popularnost te se užurbano razvija. Seoski turizam određen je prirodnim i kulturnim resursima koji se nalaze na ruralnim područjima, a oni predstavljaju dobar temelj za ruralni razvoj. Premda još uvijek u sjeni masovnog turizma, u posljednje vrijeme seoskom turizmu počinje se posvećivati sve veća pozornost jer ruralni prostor Hrvatske zauzima oko 90% njezine površine te na njemu živi oko 50% stanovništva Hrvatske što predstavlja ogromni potencijal za razvoj seoskog turizma.[9]

Aktivacijom neiskorištenih resursa omogućila bi obnovu i razvitak sela te bi se omogućio povratak mladih ljudi na selo koji su trbuhom za kruhom otišli u veće gradove. U Dalmaciji, a posebice u Dalmatinskoj Zagori, posljednjih godina broj seoskih gospodarstava užurbano raste. Gosti seoskih domaćinstava uglavnom su strani turisti koji uviđaju da je odmor u uvjetima koje nude veliki turistički centri podjednako stresan kao i svakodnevnica koju nastoje barem nakratko zaboraviti. Kod odmora u prirodi uz svu ljepotu i mir ali i uz luksuz koji im domaćini nude, gosti sami mogu isplanirati svoje vrijeme.

Seoska su domaćinstva uglavnom smještena u blizini naselja, gradova ali u gotovo netaknutoj prirodi tako da iako udaljeni od gužve gosti imaju mogućnost spuštanja u centre. Lokacije domaćinstava su sve poželjnije jer gosti nisu osuđeni na samo jednu alternativu kao što je npr. odlazak na plažu, već mogu isplanirati vrijeme na način da obiđu i druge znamenitosti koje se nalaze u okolici.

Dalmacija se sastoji od brojnih mjesta koja obiluju prirodnim ljepotama, kao što su brojne rijeke, jezera, kulturna baština te ostale znamenitosti. Kuće za odmor nalaze se uglavnom u starim, napuštenim naseljima koja se renoviraju i pretvaraju u luksuzne vile sa bazenima koje se nalaze na sami. Ponuda seoskih domaćinstava također je raznolika; od domaćih gastronomskih specijaliteta, mogućnosti dolaska u

[9] http://www.ruralniturizam.hr

kontakt sa domaćim životinjama, obilazak raznih mjesta vožnjom rijekom, šumskim putovima do mogućnosti zadovoljenja potreba za adrenalinom, što sve skupa izaziva oduševljenje kod gostiju kojima pomaže da zaborave na brige i uživaju.

Dalmatinska zagora bilježi najveći napredak u seoskom turizmu, kapaciteti se posljednjih par godina drastično povećavaju. Veliku ulogu u tome ima i država, koja nudi brojne poticaje za obnovu razrušenih i napuštenih sela, koja se pretvaraju u tzv. eko ili etno sela.

Također veliku ulogu igraju i poticaji za uređene starih kuća, za izgradnje bazena koji su postali najvažniji uvjetza mogućnost bavljenja seoskim turizmom. Osim smještaja u mirnijoj sredini, na većoj površini i u luksuznijim objektima, ponudu seoskog turizma sačinjavaju i brojni drugi činitelji, kao što su: domaća hrana, vinski podrumi, kušaonice, cijeli seoski ambijent koji uključuje i obavljanje nekih poslova od strane turista kao što su branje voća i povrća, maslina, trganje grožđa itd., organizirani izleti koji obuhvaćaju upoznavanje sa brojnim zanimljivostima pojedinog mjesta, vožnje kanuima po rijekama i jezerima, adrenalinska zabava u planinama, na rijekama, igranje raznih seoskih igara i još brojne druge stvari.

4.2. Eko-etno sela u Dalmatinskoj zagori

U posljednjih nekoliko godina eko-etno sela su postala fenomen kako u cijeloj Hrvatskoj, tako i u Dalmaciji. Turisti umorni od gradskih gužvi, prenapučenih turističkih područja, gužvi na turističkim odredištima, sve više se okreću upravo seoskom turizmu. Zbog užurbanog načina života, povratak prirodi, tradiciji, zdravom načinu života sve je izraženiji trend.

Ciljevi razvijanja eko-etno turizma su višestruki: gospodarski razvoj sela, obnova starih napuštenih kuća, zaustavljanje raseljavanja stanovništva, poticaj za povratak iseljenog stanovništva, proizvodnja autohtone domaće hrane te njeno plasiranje na šire tržište. Eko-etno sela nastajala su stoljećima.

Karakteristike eko-etno sela u Dalmaciji su kamene kuće građene od dalmatinskog krša, mir, tišina, čistoća zraka, zvukovi iz prirode, miris bilja i tome slično. Posjetiteljima se pružaju aktivnosti poput pješačenja, penjanja po stijenama, raftinga,

ribolova, sudjelovanje u seoskim radovima, biciklizma, izleta na konjima i mnoge druge.

Splitsko-dalmatinska županija je 2005. godine prva u Hrvatskoj u okviru Odjela za turizam pokrenula je projekt eko-etno sela. Stanovnici ove županije mogu dobiti novac za razvoj ruralnog turizma kroz programe sufinanciranja razvitka seoskog turizma, te kroz županijski fond za poljoprivredu i stočarstvo.

U Splitsko-dalmatinskoj županiji djeluje tridesetak eko-etno sela. Nalaze se u Dalmatinskoj Zagori, otocima i u priobalju. Čine ih: Gornje Voštane i Grubišići pokraj Trilja, Kokorić, Veliki Godinj u Vrgorcu, Karoglani (eko selo Ognjištar) u Zmijavcima, Murvica na Bolu, Gornja Podsrtana, Stara Podstrana, Lolić i Mijanovići pokraj Splita, Brdaci (Zec), Divojveići, Radošić u Lećevici, Botić-Opor u Prgometu, Naklo-tavnice u Lokvičićima, Jesenice, Duće u Dugom Ratu, Mala Rudina (Stari Grad), Bekavci Kričar na Brelima, Rušinovići, Drvenik Veli Kačine pokraj Trogira, Topići, Topići-Bast u Baškoj Vodi, Zorače, Malo Grablje, Velo Grablje, Brusje na otoku Hvaru, Humac u Jelsi, Podhumlje u Komiži, Tugare Ume, Čažin Dolac pokraj Omiša, Dol u Postirama na Braču, Gornji Proložac Grabovac, Blace pokraj Solina, Grohote na otoku Šolti, Podi Grab Bugarin. [10]

Uz program etno-eko sela, upravni odjel za turizam Splitsko-dalmatinske županije nudi još nekoliko programa i projekata za razvoj seoskog turizma, a isti se odnose na subvencije poljoprivrednicima, obrtnicima i poduzetnicima, potpore turističkim manifestacijama i udrugama, potpore razvoju kulturnog turizma, financiranje izrade biciklističkih brošura, promocija ruralnog turzma i ostalih selektivnih oblika turizma te financiranje turističke signalizacije. Također, tu su i brojne aktivne vladine politike kojim se kroz različita ministarstva i programe pomaže u razvoju turističkog poduzetništva u ruralnim područjima.

Prvo etno-eko selo u Dalmaciji osnovano je 1987. godine u selu Radošić pokraj Splita, a pokrenula ga je obitelj Škopljanac. Kompleks se sastoji od 20ak kuća te se prostire na području od 300 tisuća četvornih metara (slika 1.).

Pored obnovljenog kamenog sela, kompleks obuhvaća šumu hrasta medunca koja je zaštićena kao spomenik prirodne baštine RH, etnografski zavičajni muzej sa 45 izvornih narodnih nošnji Dalmatinske zagore i 750 originalnih uporabnih seoskih

[10] http://www.eko-etnosela.hr

predmeta, alata i posuđa. U sklopu kompleksa nalaze se također i razne farme (magarci, krave, konji, perad, divlji zečevi), prostori za šetnju, odmor, rekreaciju, ruralni team building, tereni za nogomet, košarku, prostor za piknik u prirodi.

U središtu sela, čije su kuće obnovljene do najsitnijih detalja nalazi se pučki restoran, a hrana se priprema prema izvornim recepturama u pravoj dalmatinskoj kužini i kominu. Gostima se nude specijaliteti ispod peke i s ražnja, domaći sir, domaće maslinovo ulje, kruh ispod peke, pršut, pečenica, kulenica, kaštradina i divljač.[11]

Slika 1. Eko-etno selo Radošić

Izvor: www.radosic.com (19.08.2019.)

Eko-etno selo Grabovac (slika 2.) se nalazi u Prološcu Gornjem,u blizini grada Imotskog. Izletište je udaljeno 8km od Modrog jezera i 6km od Crvenog jezera i u potpunosti se uklapa u turističku ponudu Turističke zajednice grada Imotskog.

[11] http://www.radosic.com

Slika 2. Eko-etno selo Grabovac

Izvor:www.eko-selo.net (19.08.2019.)

Cilj je dočarati izvorni način života ovog područja s posebnim naglaskom na izletničku destinaciju i gastronomsku ponudu koja uključuje rakiju, bijela i crna vina, uštipke, pršut, pancetu, mladi sir te tradicionalne kolače. Prvo su krenuli s obnovom svoje djedovine da bi na koncu svoje imanje proširili na 9 kamenih kućica koje tvore pravo malo dalmatinsko eko-etno selo.

Gospodarstvo može primiti 38 osoba. Nekadašnje pojate, staje i seoski gospodarski objekti preuređeni su u ugodne objekte za noćenje i odmor. Cijelo izletište je na raspolaganju gostima. Ovo eko-etno selo nudi jahanje, vožnju bicikla,boćanje i mnoge druge aktivnosti.[12]

[12] http://www.grabovacselo.hr

5. Kongresni turizam Splitsko-dalmatinske županije

U ovom poglavlju opisat će se kongresni turizam općenito te će se navesti neki od hotela koji imaju najveći udio u ovakvoj vrsti turizma.

5.1. Opći podaci o kongresnom turizmu

Ova županija ima velik broj hotelskih objekata među kojima su najviše zastupljeni hoteli s 3 i 4 zvjezdice, no također postoji i nekoliko hotela s 5 zvjezdica. Od hotela s 4 zvjezdice unutar ove županije nalaze se Aparthotel Milenij (4*) u Baškoj vodi, HotelKatarina (4*)u Dugopolju, Hotel Venezia (4*) u Imotskom, Hotel Milenij (4*) u Makarskoj, Hotel Diadem (4*)u Omišu, Hotel Luxe (4*) u Splitu,Hotel Trogir Palace (4*) u Trogiru. Od hotela kategorije 5 zvjezdica ističu se Hotel Le Meridien Lav u Podstrani, Hotel President u Solinu i Hotel Atrium u Splitu.[13] Ono što se može primijetiti, za razliku od Zadarske ili Šibensko-kninske županije, Splitska ima značajno više hotelskih kapaciteta visokih kategorija izvan samog središta tj. grada Splita.

Obalni prostor Splitsko-dalmatinske županije, kao najnaseljeniji i najrazvijeniji dio Dalmacije, imao je uvijek značajnu prometnu ulogu u ovom dijelu Jadrana. Dolaskom suvremene jadranske autoceste u neposredno zaleđe grada Splita, ovaj dio Dalmacije značajno se prometno približio ostalim dijelovima Hrvatske. Pomorski promet oslanja se na luku Split koja je naša najveća putnička luka i od državnog je značaja. Ipak najvažniji za sudionike kongresnih događanja je zračni promet, a Zračna luka Splitnalazi se u Kaštelima iima najintenzivniji zračni promet na našoj obali Jadrana. Na otoku Braču je zračna luka niže kategorije, a nekategorizirana zračna luka je na otoku Hvaru. Glavni nedostaci zračne infrastrukture odnose se na nedostatak popratnih usluga (stajanki, skladišta, cargo servisa i sl.) te na činjenicu da iskorištenost zračnih luka trpi izuzetno velike sezonske oscilacije.[14]

[13]Hoteli,TZSplitsko-dalmatinskežupanije, http://www.dalmatia.hr/index.php?option=com

[14] FAVRO, S., et. al.: Akcijski plan razvitka nautičkog turizma splitsko-dalmatinske županije, http://adriatic-expert.hr/wp-content/uploads/2014/12/STUDIJA_SDZ_DRAFT_250713_compress-NL2.pdf

5.2. Najpoznatiji kongresni kapaciteti

Uz veći broj hotelskih kapaciteta viših kategorija i dobru prometnu povezanost ovo područje raspolaže i s mnogo kongresnih kapaciteta smještenih po različitim dijelovima županije. U radu se navode najznačajnije. Hotel San Antonio nalazi se u Podstrani te ima dvije višenamjenske konferencijske dvorane kapaciteta 140 i 35 osoba i 3 male sobe za sastanke opremljene modernom opremom.

Jedno od najpoznatijih imena vezanih uz kongresni turizam u Splitu je Radisson Blu Resort. Konferencijski sadržaji Radisson Blu Resort-a prostiru se na 660 m2. Konferencijske dvorane, njih 9 su dizajnirane kako bi se maksimalno iskoristio prostor i pružilo najbolje od sadržaja za organiziranje sastanaka različitih veličina. Glavna dvorana kapaciteta je do 300 gostiju, a ostale od 35-70. Među hotelima ističe se Hotel Atrium, prvi gradski hotel najviše kategorije u Splitu. On raspolaže s 4 dvorane: dvorana Peristil kapacitetom do 120 sudionika, dvorana Carrara do 150 gostiju, dvorana Marul do 120 sudionika i dvorana Dioklecijan koja ukupno može primiti do 400 sudionika. [15]

Kongresni centar u hotelu Amfora na Hvaru pruža se na dva kata i nudi više od 3800m2 araktivnih konferencijskih i uredskih prostora, uz visokokvalitetnu stručnu podršku event organizatora i tehničkog osoblja. Sadrži dvorane većih kapaciteta: Grand ballroom do 500 i Terrace ballroom do 400 sudionika te tri manje dvorane Bura&Jugo, Deluxe Boardroom, Levanat&Široko. Hotel Katarina, kategorije 4 zvjezdice, nalazi se u Dugopolju te posjeduje veliku novoizgrađenu višenamjensku kongresnu dvoranu koja je arhitektonski i infrastrukturno prilagođena za održavanje tri neovisna događaja istovremeno te funkcionalno povezana s postojećim sadržajima hotela. Njen kapacitet je 1200 mjesta u kino postavi i 900 mjesta u banket postavi.[16]

Pored ovdje spomenutih, ali i svih ostalih brojnih kongresnih kapaciteta smještenih unutar hotela, Splitsko-dalmatinska županija, za razliku od Zadarske i Šibensko-kninske, koristi i ostale objekte za održavanje skupova. Tako se u Galeriji Meštrović u Splitu, koja je inače obiteljska kuća s atelijerom najpoznatijeg hrvatskog umjetnika 20. stoljeća Ivana Meštrovića, mogu organizirati poslovni

[15] Poslovni turizam: Dalmacija-Split, http://www.poslovniturizam.com/trazi/kongresni-prostori/regija-grad/dalmacija-split/
[16] Ibidem

skupovi različitog karaktera. Prostori koji se mogu koristiti su unutar Galerije je njen vrt koji na otvorenom može primiti do 1500 ljudi, trijem koji može primiti 100 sjedećih mjesta za stolom ili 150 stajaćih te dvorana na prvom katu može primiti 90 sjedećih mjesta za stolom i 120 stajaćih. Unutar Hrvatskog narodnog kazališta u Splitu također postoji mogućnost održavanja skupova, u foajeu kapaciteta do 150 gostiju te velikoj dvorani koja može primiti do 654 gosta. I u muzej grada Splita koji se nalazi unutar same Dioklecijanove palače mogu se organizirati kongresna događanja u Gotičkoj dvorani maksimalnog kapaciteta od 100 sudionika.[17]

Sveučilište u Splitu također nudi mogućnost organiziranja različitih poslovnih skupova unutar svojih prostora te ukupno sadrži čak oko 5.500 sjedećih mjesta u različitim dvoranama.[18]

Navedeni prostori nisu jedini,već su samo dio široke kongresne ponude Splitsko-dalmatinske županije. Unutar turističke zajednice ove županije, usprkos mogućnostima koje posjeduje, ne postoji poseban ured koji je zadužen za bavljenje i upravljanje kongresnim turizmom na ovom području. To uvelike sprječava daljnji razvoj i probijanje na tržište Splitsko-dalmatinske županije kao iznimne kongresne destinacije.

Splitsko-dalmatinska županija iznimno je turistički razvijena, a tome svjedoče i njeni ostvareni fizički pokazatelji turizma. Hotelski kapaciteti zadovoljavaju potrebu organizatora različitih skupova, a unutar županije nalazi se i zračna luka. Uz svu ostalu prirodnui kulturnu baštinu koju posjeduje, te razne oblike turizma koji se uspješno razvijaju na ovom području, Splitsko-dalmatinska županija ima odlične izglede da postane svjetski prepoznata destinacija za M.I.C.E.industriju. Najveći problem je nedostatak organizacije i promocije jer, kao što je spomenuto, postoje strategije za razvoj nekih oblika turizma na ovom području, ali ne i za razvoj kongresnog turizma. To je iznimna šteta, zato što je upravo kongresni turizam najviše koncentriran izvan sezone,a to je problem koji ova županija spomenutim strategijama pokušava riješiti.

[17] Poslovni turizam: Dalmacija-Split, http://www.poslovniturizam.com/trazi/kongresni-prostori/regija-grad/dalmacija-split/

[18] Kapaciteti dvorana za održavanje raznih skupova/kongresni turizam, Sveučilište u Splitu, http://www.unist.hr/Portals/0/docs/Sveuciliste-u-Splitu-amfiteatri-i-dvorane.pdf

6. Avanturistički turizam Splitsko-dalmatinske županije

Ovo poglavlje je podijeljeno u tri dijela. U prvom dijelu opisan je avanturistički turizam općenito. U drugom dijelu su navedeni prirodni resursi i preduvjeti za razvoj ovakve vrste turizma, a u trećem dijelu nabrojane su agencije spcefične za avanturistički turizam.

6.1. Osnovni podaci o avanturističkom turizmu

Za razvoj avanturističkog turizma u Splitsko-dalmatinskoj županiji trebali bi se angažirati svi turistički sektori. Turističke zajednice općina i gradova u županiji bi trebale poticati i unapređivati razvoj avanturističkog turizma na način da koordiniraju djelovanje svih subjekata koji su neposredno ili posredno uključeni u taj vid turizma, od turističkih agencija, smještajnih objekata, do rent-a-car agencija. Zajednice bi također trebale izdavati turističke promotivne materijale u kojima će promovirati avanturistički turizam, te organizirati razne sportske manifestacije i natjecanja. Razne udruge avanturističkog turizma su također jedan od važnih nositelja razvoja. Udruge organiziraju razna natjecanja te razne manifestacije koje privlače adventure turiste. Organiziraju i aktivnosti u prirodi, na vodi i u zraku. [19]

Avanturistički sportovi u Hrvatskoj su u ekspanziji. Zadnjih nekoliko godina održano je nekoliko važnih događanja koja su svake godine privlačila sve više i više posjetitelja kako domaćih tako i posjetitelja iz drugih zemalja. Događanja ovakvog tipa privlače sve više medijske pažnje, obogaćuju ukupnu turističku ponudu i pridonose produljenju turističke sezone.

Ovakvom promidžbom Splitsko-dalmatinska županija sve više postaje prepoznata kao ozbiljna destinacija za avanturističke i ekstremne sportove na otvorenom. U ponudi takve vrste odmora na otoku Braču prednjači Sutivan koji zadnjih deset godina svojom avanturističkom ponudom privlači sve veći broj profesionalnih sportaša i rekreativaca. Najveći doprinos tome daje festival Vanka Regule koji se održava od 1999 godine. Festival Vanka Regule je započeo kao natjecanje u windsurfingu, skateboardu, mountain bike & trialu te free climbingu. S godinama je postao događanje koje traje čitav tjedan pod imenom Sony Ericsson Vanka Regule

[19] http://www.avanturistickiturizam.com

outdoor adventure sport & film festival i i tradicionalno se održava svake godine u mjesecu srpnju.

U lipnju 2011. godine prvi put je održana avanturistička utrka Cetina Adventure. Održan je i sajam avanturističkih sportova u sinjskom gradskom parku u sklopu kojega su posjetitelji imati priliku okušati se u paintballu, airsoftu, zip lineu, luku i strijeli.

Od ostalih značajnijih avanturističkih događanja koja su održana u proteklih nekoliko godina ili se tradicionalno održavaju svake godine na području Županije svakako treba spomenuti natjecanje u paraglidingu ParaVis, pustolovnu utrku Terra Icognita, trekking utrku Mosor Grebbenig, pustolovnu expediciju Biokovski Vuk te prvo međunarodno natjecanje u kitesurfingu Red Bull Golden Jump.

Na ovakvim manifestacijama broj sudionika raste iz godine u godinu. Međutim održavanje manifestacija uglavnom nije moguće bez podrške raznih sponzora. Dakle razvoj avanturističkog turizma također nije moguć bez podrške privatnog sektora. Kako se na turističkom tržištu bilježi sve veća potražnja za nekim od oblika pustolovnih aktivnosti sa zanimljivim sadržajem, sve više turističkih agencija se prilagođava tom trendu te uvrštava u svoje programe i ponudu pustolovne aktivnosti, najčešće pod nazivom- aktivni turizam. Pametnim ulaganjem sredstva, kvalitetnim marketingom te osmišljavanjem zanimljivih i kvalitetnih aranžmana, avanturistički turizam bi mogao u skoroj budućnosti preuzeti vodstvo ispred afirmiranog ljetnog turizma i programa sunce-more.

6.2. Prirodni preduvjeti i resursi pogodni za razvoj avanturističkog turizma u Splitsko-dalmatinskoj županiji

Park-šuma Marjan je simbol grada Splita i nezaobilazni dio njegove povijesti. Površina Marjana je oko 340 ha, od čega je polovica pokrivena borovom šumom. a ostatak su livade, morska obala i park Sustipan. Marjan je 1964. godine proglašen park-šumom i time zaštićen Zakonom o zaštiti prirode Republike Hrvatske. Park šuma Marjan nudi sportsko-rekreacijski sadržaj. Budući je Marjan zatvoren za promet, idealno je mjesto za izlete i šetnje, a tijekom ljeta njegove su plaže pune kupača. Dio Marjana čini penjalište Šantine Stine koje broje sedamdeset uspona svih

teškoća. Svi su uređeni i zapisani po pravilima i propisima Internacionalne Alpinističke Unije (UIAA). Svakodnevno splitski alpinisti i sportski penjači uživaju u nevjerojatnoj marjanskoj klimi, koja dozvoljava penjanje i treniranje u bilo koje doba godine, pripremajući se za razne ekspedicije ili penjačke pothvate.[20]

Planina Mosor sa dužinom od svojih 25 km dužine i najvišim vrhom od svega 1339 m (Veliki Kabal) Mosor se ne ističe masivnošću pored ostalih dalmatinskih planina. Međutim već više od 80 godina predstavlja bazu planinarima iz jednog od hrvatskih najstarijih i članstvom najbrojnijih planinarskih društava HPD Mosor, Split. Njen krševiti masiv se proteže od Kliškog prijevoja do rijeke Cetine, zadržavajući pri tom pravac kretanja (sz-ji) tipičan za dinarske planine, dok Cetina polukružno obuhvaća istočni dio Mosora i čini prirodnu granicu s najvišom dalmatinskom planinom, Biokovom. Zbog svojih prirodnih obilježja zanimljiva je alpinistima, izletnicima i slobodnim penjačima, a HPD Mosor organizira i provodi planinarske edukacije poput škole penjanja ili speleološke škole. [21]

Park prirode Biokovo je planina koja izranja iz mora pružajući sa svojih vrhova i vidikovaca nezaboravne panoramske poglede na Makarsku rivijeru i Zabiokovlje. Površina planine je 196 km2 s najvišim vrhom Sveti Jure (1762 m). Osim po svome položaju, Biokovo je jedinstveno i zbog svoje geomorfologije, te biološke raznolikosti, što su bili glavni razlozi proglašenja planine Biokovo parkom prirode 1981. godine. Zbog svojih prirodnih značajki predstavlja zanimljiv izazov hodačima, penjačima i letačima.[22]

Kanjon rijeke Cetine proteže se od njenog ušća blizu Omiša i ide 10 km uzvodno. Kanjon je jedan od najznačajnijih geomorfoloških fenomena kojeg je formirala Cetina – tipična krška rijeka. U svom donjem toku Cetina se duboko uvukla u stjenovitu bazu između Mosora i Dinare poviše Omiša, te tako formirala kanjon dubine 300 metara. Rijeka je okružena bogatim zelenilom sa nekoliko malih ali lijepih otočića. Na nekim mjestima rijeka teče brzo, a povremeno je potpuno mirna i kao takva je idealno mjesto za odmaranje tijela i duše ali ujedno pogodna i za pustolovne aktivnosti poput raftinga ili kanu safarija. U neposrednoj blizini nalazi se penjalište koje je jako

[20] http://www.parksumamarjan.hr
[21] http://www.planinamosor.hr
[22] http://www.planinabiokovo.hr

popularno u ljetnim mjesecima. Uz stručne savjete brojnih instruktora turisti željni avanture nauče kako se sigurno popeti i spustiti s omiških litica. [23]

Rijeka Vrljika je krška rijeka, ponornica koja izvire u Prološcu i Glavini Donjoj, iz više izvora od kojih su najveći Opačac i Utopišće. Ukupna dužina njenog toka je 70 kilometara. Izvor rijeke, gornji tok i obale do 100 metara u širinu su zaštićeni prirodni resursi. Rijeka je značajna zbog svojih brojnih endemskih vrsta kao i raznolikih vrsta riba. Za turiste postoji mogućnost vožnje kajakom niz rijeku Vrljiku. [24]

Crveno jezero se nalazi 1,5 km sjeverozapadno od Imotskog. Promjer jezera je oko 200 m, a visina od vrha litice pa do površine vode također iznosi 200 m, dok dubina vode iznosi 300 m. Razina vode također je promjenjiva, no znatno manje nego kod Modrog jezera (oko 30-ak metara). Stjenovite obale su gotovo potpuno vertikalne i uglavnom crvenkasto-smeđe boje po kojoj je jezero i dobilo ime. [25]

Modro jezero se nalazi na sjeverozapadnom dijelu Imotskog i ima oblik lijevka. Najveća dužina mu je 800 a širina 500 metara, ali ove dimenzije znatno variraju jer jezero može čak i presušiti tijekom ljeta. Razlog su podvodne šupljine koje se mogu pronaći na dnu jezera. Veoma je zanimljiva promjena razine površine vode koja može varirati i do 80 metara. Ljeti Modro jezero postaje popularno kupalište a kad se isuši djeca igraju nogomet na dnu jezera što je također postala svojevrsna tradicija.[26]

Špilja Vranjača nalazi se kraj sela Kotlenica u zaleđu Splita, a otkrivena je 1903. Temperatura unutar špilje je u svako doba godine uvijek ista, 15°C. Sastoji se od dva glavna prolaza i dijelom koji ih spaja. Špilja obiluje oblicima karakterističnima za takve špilje te je 1929. godine osposobljena za posjet turista. Svake godine brojni planinari te izletnici željni avanture posjete špilju zbog svoje privlačne unutrašnjosti kao i okoliša, te blizine ceste i parkirališnih mjesta, a postoji i pješačka staza duga 300 metara.[27]

[23] http://www.kanjoncetina.hr
[24] http:/www./vrljikarijeka.hr
[25] http://www.crvenomodrojezero.hr
[26] Ibidem
[27] http://www.vranjaca.hr

6.3. Nositelji razvoja avanturističkog turizma

Na području Republike Hrvatske trenutno ima 66 agencija koje nude usluge avanturističkog turizma. Od tog broja čak 25 agencija se nalazi na području Splitsko-dalmatinske županije, 16 na području Zagreba, dok se ostalih 27 nalazi po ostalim gradovima koje su također prepoznale prilike za razvoj takvog oblika turizma.

Slijedi prikaz popisa aktivnih agencija (tablica 4.) specijaliziranih za avanturistički turizam na području Splitsko-dalmatinske županije:

Tablica 4. Agencije specijalizirane za avanturistički turizam na području Splitsko-dalmatinske županije

AGENCIJA	ADRESA	KONTAKT
Croactive	Vrlička 27 / 21000 Split	www.croactive.hr
Adventure Dalmatia	Matije Gupca 26 21000 Split	www.adventuredalmatia.com
Dalmatia Rafting & Investigator tours	Mažuranićevo šetalište 8a 21000 Split	www.investigator.hr
Adriatic travel	Jadranska 6 21000 Split	adriatic-travel@st.t-com.hr
Croactive	Vrlička 27 / 21000 Split	www.croactive.hr
Maestral	R. Boškovića 13/15 KaletaII 21000 Split	maestral 1@st.t-com.hr
Dalmatia Rafting & Investigator tours	Mažuranićevo šetalište 8a 21000 Split	www.investigator.hr
Udruga Spirit	Matije Gupca 26 21000 Split	spirit@crochallenge.com
Meridien ten	Zajčeva 7 / 21000 Split	www.meridien.hr
Ksenos	Trščanska 39, 21000 Split	021 382 087
IV&AN sport	Dinka Šimunovića 2 21000 Split	andrijana.jadric@efst.hr
Biokovo Active Holidays	Kralja Petra Krešimira IV/ 21300 Makarska	www.biokovo.net
Kompas Makarska	Obala kralja Tomislava 17 21300 Makarska	kompas@kompas.t-com.hr

Bakros tours	Kralja Zvonimira 7 / 21300 Makarska	bakros-tours@st.t.com.hr
Atlas Makarska	Trg A. Kačića Miošića 9 21300 Makarska	atl.makarska@atlas.hr
Dalmatino tours	Put Ribnjaka bb 21310 Omiš	www.dalmatinotours.com
Active Holidays Croatia	Knezova Kačica bb 21310 Omiš	www.activeholidays-croatia.com
Cetina raft	21255 Slime Zadvarje	cetina_raft@hotmail.com
Canyon	21255 Slime –Zadvarje	Canyon1@st.ht.net

Izvor: samostalna izrada autora preko web stranica navedenih agencija

Tablica 4. prikazuje velik broj agencija na ovom području. Najveći broj agencija specijaliziranih za avanturistički turizam se nalazi u gradu Splitu, a slijede ga Makarska i Omiš.

7. Zaključak

Turistička ponuda Splitsko-dalmatinske županije temelji se na moru i suncu što dovodi do pozitivnih rezultata, međutim potrebno je više ulagati u selektivne oblike turizma spomenute u radu da bi se ostvario veći dobit. U konačnici se pokazalo da je turizam jedna od rijetkih grana gospodarstva koja daje pozitivne rezultate i postaje vodeća hrvatska gospodarska grana. S obzirom na interes turističke potražnje u Europi i svijetu, koji je zadnjih godina stalan, vjeruje se da budućnost turizma Splitsko-dalmatinske županije nije upitna, ali je ipak teško predvidjeti kojom će se brzinom razvijati u fizičkom obujmu i u kvaliteti proizvoda. Za postizanje strateških ciljeva izuzetno važnim smatra se suradnja privatnog i javnog sektora u turizmu, kao i politike i samog sektora. Splitsko-dalmatinska županija može jako puno toga ponuditi na svom relativno malom prostoru, čime se treba u budućnosti voditi u kreiranju turističke politike, a u čemu važnu ulogu ima uspostava i primjena destinacijskog menadžmenta u sklopu čega svi u destinaciji rade zajedno na kreiranju turističkog proizvoda, uklanjanju nedostataka i povećanju konkurentnosti.

Popis literature

Knjige:

Turistička zajednica Splitsko – dalmatinske županije, (2013), Akcijski plan razvitka nautičkog turizma Splitsko-dalmatinske županije

Horwath Consulting Zagreb., (2007), Glavni plan razvoja turizma Splitsko-dalmatinske županije

Demonja, D., Ružić, P., 2010: Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima, Meridijani, Zagreb

Geić S., 2011: Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilišni studijski centar za stručne studije Split, Split

Jelinčić, D.,A., 2009: Kulturni i arheološki turizam, u: Arheologija i turizam u Hrvatskoj (ur. Mihelič, S.), Arheološki muzej u Zagrebu, Zagreb

Internetske stranice:

http://www.poslovniturizam.com/trazi/kongresni-prostori/regija-grad/dalmacija-split/

http://www.unist.hr/Portals/0/docs/Sveuciliste-u-Splitu-amfiteatri-i-dvorane.pdf

http://www.kanjoncetina.hr

http://www.vrljikarijeka.hr

http://www.crvenomodrojezero.hr

http://www.vranjaca.hr

http://www.parksumamarjan.hr

http://www.planinamosor.hr

http://www.planinabiokovo.hr

http://www.avanturistickiturizam.com

http://www.dalmatia.hr/index.php?option=com

http://www.grabovacselo.hr

http://www.radosic.com

http://www.eko-etnosela.hr

http://www.dalmacija.hr/Portals/0/PropertyAgent/558/Files/641/plan_razvoja_kulturnog_turizma_sdz_drugi_ dio_strategija.pdf

Popis tablica:

Tablica 1. Površina akvatorija u RH i Splitsko-dalmatinskoj županiji

Tablica 2. Luke nautičkog turizma u RH i Splitsko-dalmatinskoj županiji

Tablica 3. Broj vezova u RH i Splitsko-dalmatinskoj županiji

Tablica 4. Agencije specijalizirane za avanturistički turizam na području Splitsko-dalmatinske županije

Popis slika:

Slika 1. Eko-etno selo Radošić

Slika 2. Eko-etno selo Grabovac

SAŽETAK

Turizam Splitsko-dalmatinske županije obilježava kontinuirani rast turističkih dolazaka i noćenja uz istovremenu promjenu kvalitativnih obilježja turističke ponude i potražnje. Blago mediteransko podneblje, raznolik reljef, prirodna bogatstva, razvedena obala sviše od 1000 otoka, bogata povijest i kulturna baština čine Splitsko-dalmatinsku županiju izuzetno atraktivnom turističkom destinacijom, što je zasigurno jedan od glavnih razloga zakonstantan rast turističkog prometa iz godine u godinu. Kongresni turizam dolazi do većeg izražaja zadnjih nekoliko godina što se primjećuje u proširenju kongresnih dvorana u većim hotelima. Grad Split se posebno ističe i pokazuje izuzetno dobre rezultate iz godine u godinu u svim segmentima turističkog poslovanja te ima udio od 20% u ukupnim dolastima na području regije, što je rezultat višegodišnjih napora da se Split iz tranzicijskog odredišta pretvori u europsku turističku destinaciju. Osim grada Splita, među top destinacije što se tiče dolazaka turista 2018. godine na području regije ubrajaju se i Makarska, Hvar, Baška Voda i Seget, koji također bilježe veće stope rasta turističkog prometa. Zadnjih nekoliko godina i Dalmatinska zagora bilježi rast turističkih dolazaka i smještajnih kapaciteta zbog svog očuvanog, autentičnog i ekološki visoko vrijednog prostora. Ulaganje u razvoj ruralnog turizma pridonosi diferenciranju ponude Splitsko-dalmatinske županije. Nautički turizam zasniva se na ponudi nautičkih luka i sve većem razvoju istih, dok je avanturistički turizam zadnjih godina zabilježio znatan porast.

SUMMARY

The tourism of Split-Dalmatia County is characterized by a continuous increase in tourist arrivals and overnight stays, while changing the qualitative characteristics of tourist supply and demand. The mild Mediterranean climate, natural resources, the coast with more than 1000 islands, rich history and cultural heritage make Split-Dalmatia County an extremely attractive tourist destination, which is certainly one of the main reasons for the steady growth of tourist traffic year after year. Congress tourism has become more prominent in the last few years, which has been noticed in the expansion of congress halls in larger hotels. The city of Split is particularly prominent and shows exceptionally good results year after year in all segments of the tourist business and has a share of 20% in the total arrivals in the region, which is the result of years of efforts to turn Split from a transition destination into a European tourist destination. In addition to the city of Split, Makarska, Hvar, Baška Voda and Seget are among the top destinations in terms of tourist arrivals in 2018 in the region, which also gives higher rates of growth in tourist traffic. Over the last few years, the Dalmatian hinterland has also seen an increase in tourist arrivals and accommodation capacities due to its preserved, authentic and environmentally valuable space. Investing in the development of rural tourism contributes to differentiating the supply of Split-Dalmatia County. Nautical tourism is based on the offer of nautical ports and the increasing development of nautical ports, while adventure tourism has increased significantly in recent years.